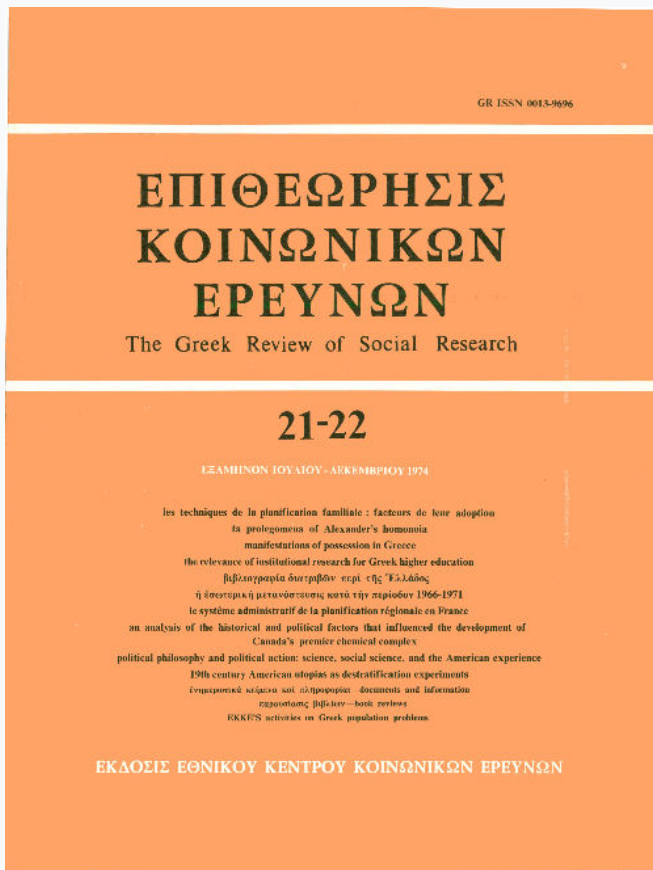

The Greek Review of Social Research

Vol 21 (1974)

21-22

**Russel Bernard, Ανθρωπολογικά θέματα
μετάφρασις υπό Άνης Μ. Στογιάννου**

Γρηγόριος Γκιζέλης

doi: [10.12681/grsr.237](https://doi.org/10.12681/grsr.237)

Copyright © 1974, Γρηγόριος Γκιζέλης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Γκιζέλης Γ. (1974). Russel Bernard, Ανθρωπολογικά θέματα μετάφρασις υπό Άνης Μ. Στογιάννου. *The Greek Review of Social Research*, 21, 297. <https://doi.org/10.12681/grsr.237>

«προϋπήρχαν του ναζισμού» και ως εκ τούτου «δέν ήταν σφωβινιστικά», θά πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο ρατσισμός και ο σφωβινισμός, χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ναζισμού, δέν είναι χιτλερική ανακάλυψη. Ίδιαίτερα στην περίπτωση της Τουρκίας αυτό πολύ καλά τό γνωρίζουν κυρίως οί 'Αρμένιοι. Γι' αυτό θά μού επιτρέψη ό κ. Κιτσικίς νά παρατηρήσω ότι ό «Παντουρκισμός», όπως εἶξ ἄλλου και κάθε «Παν-δόγμα», είναι αναγκαστικά, μαζί μέ όλα τά άλλα, και ρατσιστικός και ἀπροκάλυπτα ἐπекτατικός. Γιατί ἄραγε ἡ τουρκική περίπτωση νά ἀποτελοῦσε ἐξαιρέση; Ἐπί πλέον οί φιλοгерμανικὲς τάσεις τῆς τουρκικῆς διπλωματίας και ο θαυμασμός τῶν Τούρκων γιά τά γερμανικά πρότυπα ὀργανώσεως δέν ἐκδηλώνονται μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ ναζισμού. Οί Τούρκοι ὑπῆρξαν σύμμαχοι τῶν Γερμανῶν στόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και ἡ ἐναρξη τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου βρήκε γερμανικὲς στρατιωτικὲς ἀποστολὲς στήν Τουρκία και τουρκικά στρατιωτικά κλιμάκια στή Γερμανία, πού ἐργάζονταν μέ σκοπὸ τὸν ἐκσυγχρονισμό και τήν ὀργάνωση τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

δ) Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀξιολόγηση τοῦ ἔργου τοῦ Tekin Alp, ὁμοσπίησε δέν συμφωνῶ μέ τόν κ. Κιτσικί. Ἄν ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις γιά τήν περικοπή ἀπό τό κείμενο τοῦ Alp, τὸν ὅποιον ό κ. Κιτσικίς θεωρεῖ ὄργανο τῆς δικτικῆς προπαγάνδας και ἐπομένως προκατειλημμένο ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἂν παρακαλέσω τὸν κ. συνάδελφο νά καταφύγη σέ ἄλλη πηγή, τουρκική αὐτῆ τῆς σορά, στόν καθηγητῆ τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης Kemal Karpat (Turkey's politics), ό ὁποῖος ἀσφαλῶς δέν μπορεῖ νά κατηγορηθῆ γιά «ἀντιτουρκισμό».

Τέλος, θά ἠθελα νά προσθέσω ότι τό θέμα τοῦ τουρκικοῦ ἐθνικισμοῦ, ἐπειδή ἀπτετα ἄμεσα ζωτικῶν προβλημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, είναι ἕνα θέμα πού παρουσιάζει σοβαρὲς δυσκολίες στόν κάθε ἐρευνητῆ πού θά θελήσῃ νά τό ἀναλύσῃ ἀντικειμενικά. Ἡ ὑπερβολική μῖσος ἐνόηια ὀποῖα τό ὑπερβολικό μέρος εὐκόλα καταλήγουν σέ ὑποκειμενικὲς ἀξιολογήσεις και ἐσφαλμένα συμπεράσματα. Παραδέχομαι ότι ἡ ἡγεσία και τῶν δύο χωρῶν δέν μπόρεσε πτόν παρελθόν νά δημουρηγήσει τό κατάλληλο κλίμα συνεργασίας γιά τήν ἐπίλυση κατὰ τρόπο εἰρηνικό τῶν τόσων προβλημάτων πού ἀπασχόλησαν τῆς δύο ἠῶρες. Ἡ ἑλληνική ἡγεσία φέρει φυσικά ἕνα μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης. Δέν εἶμαι ὁμως ἔτοιμος νά συμφωνήσω μέ ὀποιοδήποτε ἰσχυρισθῆ ότι ἡ τουρκική κυβέρνηση δέν ἐχρησιμοποίησε τόν τουρκικό ἐθνικισμό, τῆς μορφῆς πού γνωρίζουμε στό ἄρθρο μας, ἀντιπροσωπευτικό ἡ ὄχι, γιά νά παῖξῃ τό διπλωματικό της παιχνίδι στίς δυσκόλες στιγμές τοῦ πολέμου και ἄργότερα στό θέμα τῶν Στενῶν και τῆς Κύπρου. Σέ περιόδους κρίσεως είναι αὐτό τοῦ εἶδους ό ἐθνικισμός,

ἐξτρεμιστικός, ρατσιστικός, ἐπекτατικός, πού χρησιμοποιεῖται ἀπό τίς κυβερνήσεις γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν σκοπῶν τους. Αυτό βέβαια δέν είναι πάντα εὐκόλο, ὀπως ἀπέδειξε ἡ πρόσφατη ἑλληνική περιπέτεια. Στήν περίπτωση πάντως τῆς Τουρκίας, ἡ πολιτικῆ ἡγεσία τῆς χώρας αὐτῆς, μέχρι στιγμῆς τουλάχιστον, φαίνεται νά χρησιμοποιεῖ τά σύμβολα και τίς ιδέες τοῦ τουρκικοῦ ἐθνικισμοῦ μέ ἐξαιρετική μαεστρία, πρὸς ὄφελος φυσικά τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους.

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΤΕΡΛΕΗΣ, Ph. D.

'Επιστημονικός Συνεργάτης ΕΚΚΕ

*

Russel Bernard, *Ἀνθρωπολογικά Θέματα*, μετάφρασις ὑπό Ἄνης Μ. Στογιάνου, Ἄθῆναι: Ἐκδόσεις Α. Καραβία, 1971, σ. 68.

Τό μικρόν αὐτό βιβλίον περιλαμβάνει μίαν σειράν διαλέξεων αἱ ὀποῖαι ἐδόθησαν ὑπό τῶν συγγραφέων, καθηγητῶ τῆς Ἀνθρωπολογίας, εἰς τούς φοιτητὰς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν, Θεσσαλονίκης και Πατρῶν.

Ἡ σύνθεσις τοῦ ἀκροατήριου, ἀποτελοῦμενη ἐκ σπουδαστῶν τῆς Βιολογίας κυρίως, ἐπηρέασε προφανῶς τὸ περιεχόμενον τῶν διαλέξεων, αἱ ὀποῖαι ἀποτελοῦν εἰσαγωγὴν εἰς τήν φυσικὴν ἰδίαν ἀνθρωπολογίαν.

Τό βιβλίον ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων κεφαλαίων. Εἰς τό πρῶτον κεφάλαιον «Ἐισαγωγή εἰς τήν Ἀνθρωπολογίαν», ό συγγραφεὺς περιγράφει τά ὄρια τῆς κοινωνικῆς ἡ πολιτιστικῆς ἀνθρωπολογίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς γλωσσολογίας και τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας, τῶν τεσσάρων δηλαδὴ κλάδων τῆς Γενικῆς Ἀνθρωπολογίας, ἡ ὀποῖα ἔχει ὡς βασικὸν ἀντικείμενον μελέτης τήν «κοιλοῦραν» ἐνὸς λαοῦ.

Εἰς τό ἐπόμενον κεφάλαιον (2. Θέσις τοῦ Ἀνθρώπου εἰς τήν Τάξιν τῶν Πρωτεύοντων, 3. Παλαιοντολογικά Δεδομένα τῆς Ἐξελίξεως τοῦ Ἀνθρώπου, 4. Περὶ Ἀνθρωπίνων Φυλῶν) ό συγγραφεὺς εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην εἰς βασικά θέματα τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας, ἐκθέτων συγχρόνως μεθοδικῶς τήν στροφὴν τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν ἀνθρωπολόγων ἀπὸ τῆς βιολογικῆν ἐξέτασιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τό πρῶτον «τοῦ διαλόγου μῖας ἀνθρωπίνης κοινωνίας και τοῦ περιβάλλοντός της», δηλαδὴ τῆς «κοιλοῦραν».

Λόγῃ τῆς ἐμφάσεως ἡ ὀποῖα δίδεται εἰς τήν φυσικὴν ἀνθρωπολογίαν, κλάδον ὀπισσῶριστε γνωστὸν εἰς τό ἑλληνικὸν κοῖνον, τοῦτο ἐστερηθῆ τῆς εὐκαιρίας μῖας βαθύτερας γνωριμίας τῆς κοινωνικῆς ἡ πολιτιστικῆς ἀνθρωπολογίας,

δηλαδὴ μῖας ἐπιστήμης πολὺ γνωστῆς εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν και ἀμερικανικὸν χῶρον, ἀγνώστου ὀμως εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἡ πολιτισμικὴ ἀνθρωπολογία ἔχει ἀκαδημαϊκὴν ζωὴν ἐνὸς αἰῶνος περίπου. Προφανῶς ἐκ παραδρομῆς τοποθετεῖται, εἰς τό βιβλίον, ἡ γένεσις τῆς εἰς τά μέτα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος (σ. 19).

Ἡ ἀνθρωπολογία είναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐπιστήμη ἡ ὀποῖα ἐπιχειρεῖ νά ἐπίλυση τὰς δυσκολίας τῆς ἐννοιολογικῆς μεταφορᾶς ἐνὸς ὄρου ἀπὸ μίαν γλῶσσαν εἰς τήν ἄλλην. Ἡ μεταφράστρια ἀντιμετώπισε τό πρόβλημα αὐτό μέ σχετικὴν ἐπιτυχίαν. Προβλήματα ὀπισσῶριστε ἐδημιούργησεν ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὄρου culture διὰ τῆς λέξεως «κοιλοῦραν». Ἡ λέξις culture ἔχει διὰ τὸς ἀνθρωπολόγους σημασίαν διάφορον ἐκείνης ἡ ὀποῖα ἔγινε ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν κοινωνιολόγων-ὀπαδῶν τῆς θεωρίας τῆς μαζικῆς κοινωνίας. Εἰς τήν Ἑλλάδα, ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὄρου culture διὰ τῆς λέξεως κοιλοῦρα ἀπηχεῖ κοινωνιολογικὰς και ἀνθρωπιστικὰς ἐνόηιας. Ἡ χρησιμοποίησις ὀμως τῆς ἰδίας λέξεως διὰ τῆν ἀπόδοσιν καὶ τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐνόηιας τῆς culture είναι δυνατόν νά προκαλέσῃ προβλήματα κατανοήσεως. Τό γεγονός ὅτι ἡ λέξις «κοιλοῦραν» είναι ἀκατάλληλος διὰ τήν ἀπόδοσιν τοῦ ὄρου culture φαίνεται και ἐκ τοῦ ὅτι ἡ μεταφράστρια ἀναγκάζεται νά ἀποφῶσῃ τό ἐπίθετον cultural διὰ τῆς λέξεως «πολιτιστικός», δημιουργοῦσα οὕτω συγχρῆσιν εἰς τὸν μῖ ἐπίκοτον ἀναγνώστην, ό ὀποῖος ἀδυνατεῖ νά κατανοήσῃ ότι ἡ λέξις «πολιτιστικός» χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπίθετον τοῦ ὀσιαστικοῦ «κοιλοῦραν».

Ἐδῶ πρέπει νά σημειωθῆ ότι οὔτε τό ἐπίθετον «πολιτιστικὴ», ὡς προδιοριστικὸν τῆς ἀνθρωπολογίας, ἀποδίδει ὀρθῶς τήν ἐνόηιαν cultural, δεδομένου ότι ἔχει ἐντόνον ἐννοιολογικὴν ἀπόχρωσιν ὀληλοτικὴν τῆς ἰκανότητος πρὸς τί, ἡ ὀποῖα ἔλλειπει ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν ὄρον.

Ἐν πῶσῃ περιπτώσει ἡ ὡς ἄνω ἐπιμελημένη ἐκδοσις ἀποτελεῖ σπουδαῖον βοήθημα ὄχι μόνον διὰ τὸν Ἑλληνα φοιτητῆν τῆς Βιολογίας ἀλλὰ και διὰ τὸν ἀναγνώστην ἡ γενικά ἀνθρωπολογικά ἐνδιαφέροντα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΓΚΙΖΕΛΗΣ, Ph. D.

'Επιστημονικός Συνεργάτης ΕΚΚΕ

*

Grossin William, *Ἡ ἐργασία και ό χρόνος* (Ἐργάριον, Διάρκεια, Ρυθμός). Παρίσι, ἐκδ. «Ἀνθρωπὸς», 1969.

Ὁ W. Grossin, Καθηγητῆς τῆς Κοινωνιολογίας εἰς τό Πανεπιστήμιον τοῦ Nancy τῆς Γαλλίας, ὀσολογεῖται μέ θέματα ἀφορῶντα εἰς τήν ἐργασίαν και τήν